

Заснований іноземними вісевідмінами істочник
 із землі румунські. Підприємством сию книгу розвівши багато
 здобуткою письменством. Родичами хвібло місцевість. Доказав
 сповідь і рукою доказав поспішніше сюди. Ажтовчим сию
 книгу і фроліти є поганості відмінної. Ім'я та ідея
 способом висвітити. Радзивілл. акафіорівські
 купажівські. Шестнадцять із земельної землі
 під купажівськими під час наявності сюди
 було заселено 1870. Моніаківські

Вкладний запис Ісаакія Борисковича на дерманському “Октоїху” 1604 року

студії. – Луцьк, 1997. – Вип. 2. – С. 81-87; Мышко И. З. Дерманский культурно-просветительный центр и его участие в идеологической борьбе на Украине (70-е годы XVI в. – 30-е годы XVII в.) // Федоровские чтения. 1978. – Москва, 1981. – С. 50; Його ж. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576-1636). – Київ, 1990. – С. 84.

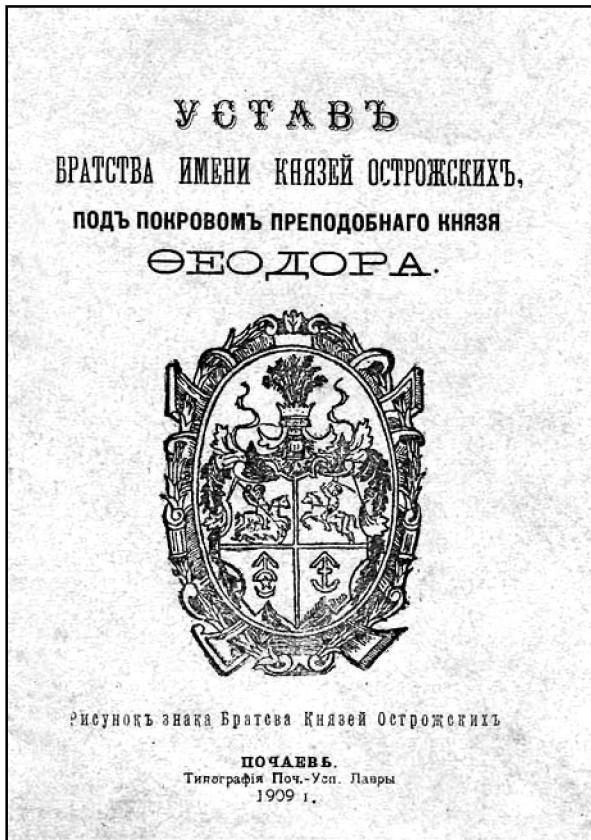
Віктор Атаманенко

Братство ім. князів Острозьких в Острозі

Громадська релігійно-просвітницька і науково-краєзнавча організація в Острозі.

Заснована у 1909 р. місцевою інтелігенцією під впливом відзначення 300-річчя з дня смерті князя В.-К. Острозького (1908) та перенесення до Острога з Києво-Печерської лаври частини мощей преподобного князя Федора Острозького. Крім традиційної для православних братств початку ХХ ст. сфери інтересів (опіка над храмом, добродійність, поширення культу святого патрона братства), воно поставило за мету збереження, вивчення, відбудову пам'яток острозької старовини, розробило широку історико-просвітницьку програму.

У центрі її знаходилась освітня і культурна діяльність князів Острозьких та ОА. Установчі збори Б. відбулися 2 лютого 1909 року.

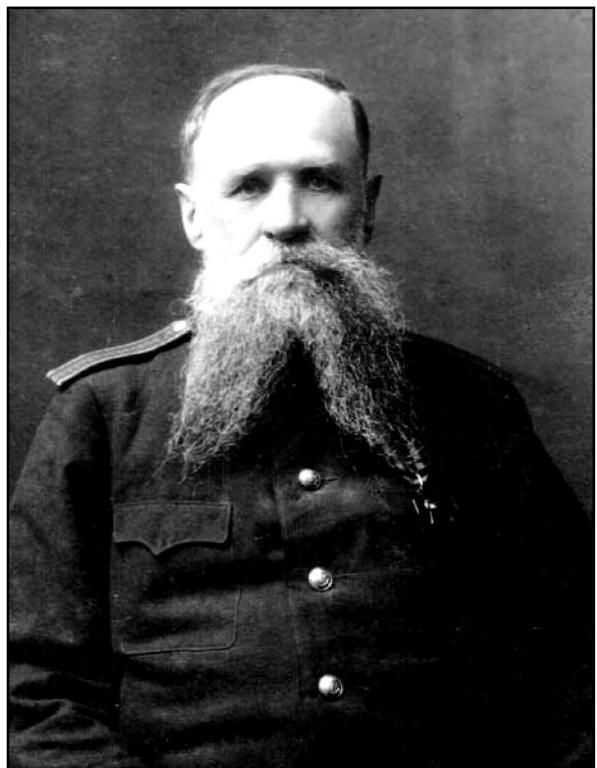

Титульна сторінка друкованого статуту
Братства ім. князів Острозьких

18-29 квітня 1909 року ухвалою синоду був затверджений його статут, доведений до широких верств громадськості в Острозі 11 травня того ж року. Головним опікуном Б. став церковний діяч, волинсько-житомирський архієпископ Антоній (Храповицький), першим головою ради Б. – директор Острозької чоловічої гімназії І. К. Окайомов, якого з часом замінив мирний посередник Ілля Івашкевич. Діловодом і фактичним керівником Б. був священик М. А. Тучемський, завдяки якому було налагоджено зв’язок із відомими науковими установами та істориками.

Науково-методичну допомогу надав Б. історик-краєзнавець і музеєзнавець О. А. Фотинський (1863-1931). Братство уже в перший рік свого існування залучило до своїх

лав 162 членів, розгорнуло роз’яснювальну роботу. У 1910 р. постало очолюване М. Тучемським братське давньосховище.

Ілля Івашкевич

У результаті цілеспрямованої дослідницької і збиральницької праці членів і прихильників Б. формувалися музейні колекції стародруків, рукописних книг, архівних документів, портретного живопису, церковних старожитностей, насамперед, пов’язаних з острозькою давниною і добою князів *Острозьких*. Серед них – *Острозька Біблія* 1581 р., два латунні п’ятисвічники 1575 р., що належали князю *B.-K. Острозькому*, печатка з гербом м. Острога 1700 року. Зусиллями Б. за підтримки Київського товариства охорони пам’яток старовини та імп. Археологічної комісії у 1912-1913 рр. на народні похорони було здійснено реставрацію Вежі Мурованої XIV ст. на Замковій горі в Острозі (архітектори-реставратори – академік П. Покришкін, В. Леонтович), у приміщені якої 11 (24) серпня 1916 року відкрився

для відвідувачів історичний музей Б. Початок систематичної науково-музейної праці в Острозі пов'язаний з іменами членів Б.: М. Тучемського – засновника, першого керівника і хранителя музею, М. Струменського – автора першого музейного друкованого каталогу, куди ввійшли рукописні книги, Й. Новицького.

Володимир Леонтович
(1881-1968)

У міжвоєнне двадцятиріччя Б. було по-
звалене польською державною адміністра-
цією права власності на музей і усунуте від
керівництва ним, зосередившись тільки на
внутріпарафіяльних справах Богоявленсько-
го собору і виступаючи під назвою Свято-Фе-
дорівське братство. Після 1939 р. діяльність
його припиняється. Заснований Б. музей під
різними назвами продовжував свою діяль-
ність, незважаючи на зміни державної влади,
суспільного устрою, кордонів.

1981 р. на його основі створений Ост-
розв'язкий державний історико-архітектурний
заповідник, якому належать три чинні музеї

(краєзнавчий з історичним і художнім відді-
лами, музей книги та друкарства, музей іс-
торії с. Вілії).

Петро Покришкін
(1870-1922)

До складу заповідника ввійшли унікальні
архітектурні пам'ятки доби князів Острозв'яз-
ких (XIV-XVII ст.): замкові та міські обо-
ронні вежі, культові споруди, приміський
оборонний монастир у Межирічі. Б. заклаво
міцний ґрунт краєзнавства і музейної справи
в Острозі, продовжило просвітницькі тра-
диції Острога XVI – першої половини XVII
століть.

Джерела: Устав Братства імені князей Острож-
ских под покровом преподобного Федора. – По-
чаев, 1909.

Література: Баженов Л. В. Історичне краєзнавство Правобережної України XIX – на початку ХХ ст.: Становлення. Історіографія. Бібліографія. – Хмельницький, 1995. – С. 82-83; Гаврилюк С. Історичне пам'ятникознавство Волині, Холмщини і Підляшшя (XIX-XX ст.). – Луцьк, 2008. – С. 31, 32, 197, 211, 230, 258, 409, 410, 427, 431 та ін.; Струменський М. Из Острожской старины. – Сергиев Посад, 1916; Його ж. Реставрация замка князей Острожских в г. Остроге // Волынские епархиальные ведомости. – 1917. – № 2-3. – С. 16-17; Тучемский М. Братство имени князей Острожских под покровом преподобного Федора // Волынские епархиальные ведомости. – 1903. – № 6. – С. 137-140; Його ж. Первые страницы жизнедеятельности Братства имени князей Острожских в г. Остроге // Волынские епархиальные ведомости. – 1909. – № 41 (11 октября). – Неофиц. часть. – С. 867-872; Ульяновский В. И. Краєзнавча діяльність Братства імені князів Острозьких // Минуле і сучасне Волині: Тези доп. і повід. II Волинської іст.-краєз. конф. – Луцьк, 1988. – Ч. 2. – С. 210-213; Хвєдась О. А. Архів Братства князів Острозьких як важливе джерело у вивченні історії організації Острозького краєзнавчого музею // Матеріали IV наук.-краєз. конф. “Остріг на порозі 900-річчя”. – Острог, 1993. – С. 179-181; Niec J. Dział rękopisów w bibliotece Wołyńskiego T-wa przyjaciół nauk w Łucku // Archejon. – 1936. – Т. 14. – S. 51-55.

Микола Манько

Броневський Мартин (Marcin Broniewski) (* 1568 – † 1624)

Політичний діяч. Народився у великопольській родині (правдоподібно, із Познанського воєводства), що належала до протестантської спільноти Чеських Братів.

Перший, джерельно підтверджений, виступ Б. датується 1595 р., коли на Торунському синоді протестантів (кальвіністів, лютеран і Чеських Братів) він працював у комісії, що розглядала теологічні питання.

Вже тоді Б. виробив власну політичну програму, яка полягала в консолідації різновірців (протестантів та православних) для за-

безпечення їх переваги в Речі Посполитій. Із цією метою, як посол Торунського синоду, Б. виїжджав до Руського воєводства, чим викликав протести місцевої, особливо сяноцької католицької шляхти в 1596 році. Ймовірно, Б. брав участь у коронному сеймі 1597 р. у складі групи послів-різновірців.

Починаючи з 1598 р. діяв на численних шляхетських сеймиках за наказом князя В.-К. Острозького. На його замовлення і під безпосереднім наглядом князя Б. написав “*Апокризис*”. Отримав від князя в оренду Вільську волость на Житомирщині. Пізніше Б. виступав посередником між князем В.-К. Острозьким та віленським воєводою Криштофом Радзивилом, найвпливовішим представником протестантських кіл Речі Посполитої, для координації дій православних і протестантів. Зусиллями цих трьох осіб у травні – червні 1599 р. у Вільні був зібраний спільнний з’їзд протестантів і православних, на якому Б. від імені шляхти Київського воєводства привітав керівника Чеських Братів С. Турновського й отримав від нього проект угоди православних із протестантами. Тоді ж Б. зав’язав стосунки з Кирилом Лукарісом, представником Александрийського патріарха Мелетія Пігаса у Речі Посполитій.

Активно шукав Б. союзників не лише в Речі Посполитій, а й за її межами. Зокрема, став політичним агентом протестантських бранденбурзьких курфюстів.

Поза релігійною діяльністю, Б. постійно відстоював інтереси великопольської шляхти. На сеймі 1605 р. від імені шляхти Познанського воєводства звернувся з прошальною до короля про надання вакантних урядів.

Б. взяв участь у рокоші М. Зебжидовського, спрямованому проти нетолерантної релігійної політики короля Сигізмунда III. Б. є автором “рокошових пунктів” і за дорученням рокошан прочитав їх на Сандомирському з’їзді 1606 року. “Пункти” вирізнялися різкою